

צילום: רעות יהודאי

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי

יד יצחק בן-צבי

הדף הירושלמי לפרשת השבוע

פרשת תצווה

על משיחת כוהנים ומלכים / מאת: טליה זיסקין (ייעוץ אקדמי: ד"ר ראובן גפני)

מעין הגיחון עודנו נובע בעיר דוד ונקרא על שם פעימת מימיו: מבנה אגן הניקוז התת-קרקעי שלו מורכב מכיסי מים המתמלאים על גדותיהם מחלחול ואז פורצים, מגיחים מפתח הנביעה בפעימות ו'גיחות' קצובות. בשנת התרס"ט (1909) תועדו פעימותיו בפעם האחרונה.

מה מקור המים של הגיחון? מהיכן הם מגיעים? נפתלי בכרך בן המאה ה-17 מצטט מסורת קדומה שהייתה בידי, ולפיה: **ובעת היא יצא נהר גדול מבית קודש הקדשים, ששמו גיחון** (עמק המלך, מסכת כלים, משנה יב). מקור זה המזדהה את נביעת המים העתידיים מבית קודש הקודשים עם מעיין הגיחון, מרחיב את משמעותו של מעיין הגיחון החל מימי גן עדן, שכידוע אחד מהנהרות המוזכרים בו שמו גיחון, דרך קדושת המקדש והגאולה לעתיד לבוא. מעניין לגלות שיש גם בסיס מציאותי הקושר בין מעיין הגיחון לבין מקור מים מתחת הר הבית. בשנת התשס"א (2001), בעקבות זיהום מי הגיחון בשפכיו של קו ביוב שהתפוצץ מצפון לעיר העתיקה, הוכח שמעיין הגיחון ניזון גם ממים שמקורם מצפון לעיר דוד, על רכס הר הבית. מי הגשמים מחלחלים אל רכס הר הבית, נישאים על גבי שכבות סלע אטימות, ומוצאים את נקודת היציאה שלהם בגיחון.

קשר הידרולוגי זה בין מעיין הגיחון לבין הר הבית, מוסיף נדבך נוסף להמלכתו של שלמה, ומחבר את מלכותו - כבר בתחילתה - להר הבית, לשרש, למוצא ממקור הנצח, מקור החיות בעבר, בהווה ובעתיד.

כחלק מהקדשת הכוהנים המופיעה בפרשתנו, מצווה משה למשוח את אהרון ואת בניו: **והלבשת אתם את-אהרן אחיך ואת-בניו אתו ומשחת אתם ומלאת את-ידם וקדשת אתם וכהנו לי** (שמות כח, מא). גם מלכים נמשחו בימי קדם לפני כניסתם לתפקיד. בדברי חז"ל מופיע קישור בין משיחת הכוהנים למשיחת המלכים. **תניא רבי יהודה אומר שמן המשחה שעשה משה במדבר, הרבה נסים נעשו בו מתחילתו ועד סופו** [...] **בו נמשח משכן וכל כליו אהרן ובניו כל שבעת ימי המלואים ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים** (ילקוט שמעוני, כי תשא, שפח).

משיחת דוד הייתה אמורה לכלול את כל המלכים בני שושלתו, אך על פי חז"ל, ערעור על תקפות מלוכתו של מלך זה או אחר, הביא למשיחתו מחדש של הצאצא שנבחר להמשיך את השושלת. כשאדניהו בן חגית טען למלוכה והמליך עצמו בעין רוגל, בת שבע, אמו של שלמה, ניגשה אל דוד במיטת חוליו ודרשה את המלכתו המובטחת של שלמה. מיד לאחר מכן, על פי הנחיותיו המדויקות של דוד, התבצעה המלכת שלמה ומשיחתו למלך: **ויך צדוק הכהן ונתן הנביא ובניהו בן-יהוידע והכרתי והפלתי וירכבו את-שלמה על-פרדת הפלך דוד וילכו אתו על-גחון; ויקח צדוק הכהן את-קרן השמן מן-האהל ומשח את-שלמה ויתקעו בשופר ויאמרו כל-העם יחי הפלך שלמה; ויעלו כל-העם אחריו והעם מחללים בחללים ושםחים שמחה גדולה ותבקע הארץ בקולם** (מלכים א, לח-מ).

לא פלא שמעיין הגיחון, שורש ומרכז החיים בירושלים בימי דוד ושלמה, נבחר להיות אתר המשיחה: חז"ל מתייחסים לזרימת המים המתמשכת ופורצת של מימיו כאל ברכה ואיחול בעת המשיחה למלכות: **ת"ר: אין מושחים את המלכים אלא על המעיין, כדי שתמשך מלכותם, שנא: 'ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדוניכם' והורדתם אותו אל גיחון.** (תלמוד בבלי מסכת הרוית דף יב עמוד א). הבחירה במעיין כמקום המשיחה אף יצרה מעמד ציבורי ובכך נתנה תוקף נוסף והכרחי למלוכת שלמה.

היבטים להעמקה

אילו משמעויות נוספות אפשר להעניק להמלכה בסמך למעיין?

